

הלכות חמץ ומצה פרק ג

פרק ג

סדר בדיקת וביעור חמץ

זמני הבדיקה והשאת חמץ לאחריה

א.

הנחת החמץ עד הביעור

כשבודק אדם ומחפש בלילי ארבעה עשר - מוציא את החמץ מן החורים ומן המחבואות ומן הזויות, ומקבץ הכל ומניחו במקום אחד עד תחילת שעה שישית ביום, ומבערו.

ואם רצה לבערו בלילי ארבעה עשר - מבער:

ב.

שמירת החמץ בליל י"ד

החמץ שמניח בלילי ארבעה עשר כדי שיאכל ממנו למחר עד ארבע שעות - אינו מניחו מפוזר ומפורד בכל מקום, אלא מצניעו בכלי או בזוית ידועה, ונוזהר בו, שאם לא נזהר בו ומצאו חסר - צריך לחפש אחריו ולבדוק פעם אחרת, שמא גררוהו העכברים:

חל ארבעה עשר להיות בשבת - בודקין את החמץ בלילי ערב שבת, שהוא ליל שלשה עשר, ומניח מן החמץ כדי לאכול ממנו עד ארבע שעות ביום השבת, ומניחו במקום מוצנע, והשאר - מבערו מלפני השבת. ואם נשאר מן החמץ ביום השבת אחר ארבע שעות - מבטלו, וכופה עליו כלי עד מוצאי יום טוב הראשון, ומבערו:

היו לו כיכרות רבות של תרומה וצרך לשרפה ערב שבת - לא יערב טהורה עם הטמאה וישרוף, אלא שורף טהורה לעצמה וטמאה לעצמה ותלויה לעצמה, ומניח מן הטהורה כדי לאכול עד ארבע שעות ביום השבת בלבד:

מי ששכח או הזיד ולא בדק בליל ארבעה עשר - בודק בארבעה עשר בשחרית.

לא בדק בשחרית - בודק בשעת הביעור.

לא בדק בשעת הביעור - בודק בתוך החג.

עבר הרגל ולא בדק - בודק אחר הרגל, כדי שיבער מה שימצא מחמץ שעבר עליו הפסח, מפני שהוא אסור בהנייה:

1.

כשבודק החמץ בליל ארבעה עשר, או ביום ארבעה עשר, או בתוך הרגל - מברך קודם שיתחיל לבדוק, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציונו על ביעור חמץ, ובודק ומחפש בכל המקומות שמכניסין להם חמץ, כמו שביארנו.

ואם בדק לאחר הרגל - אינו מברך:

ביטול

2.

כשגומר לבדוק, אם בדק בליל ארבעה עשר, או ביום ארבעה עשר קודם ששעות - צריך לבטל כל חמץ שנשאר ברשותו ואינו רואהו, ויאמר, כל חמץ שיש ברשותי שלא ראיתיו ולא ידעתיו, הרי הוא בטל והרי הוא כעפר. אבל אם בדק מתחילת שעה שישית ולמעלה - אינו צריך לבטל, שהרי אינו ברשותו, שכבר נאסר בהנייה:

ח.

ביטול אחר שעה שישית

לפיכך אם לא ביטל קודם שש, ומשש שעות ומעלה מצא חמץ שהיה דעתו עליו, והיה בליבו, ושכחו בשעת הביעור ולא ביערו - הרי זה עבר על "לא יראה" (שמות י"ג:ט) ו"לא ימצא" (שמות י"ב:ט), שהרי לא ביער ולא ביטל, ואין הביטול עתה מועיל לו כלום, לפי שאינו ברשותו, והכתוב עשהו כאילו הוא ברשותו לחייבו משום "לא יראה" ו"לא ימצא".

וחייב לבערו בכל עת שימצאו.

ואם מצאו ביום טוב - כופה עליו כלי עד לערב ומבערו.

ואם של הקדש הוא - אינו צריך לכפות עליו, שהכל פורשין ממנו:

חזרה לבער חמץ

ט.

בשנת הביעור

מי שיצא מביתו קודם שעת הביעור לעשות מצוה, או לאכול בסעודה של מצוה, כגון סעודת אירוסין ונישואין, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו, אם יכול לחזור ויבער ויחזור למצותו - יחזור. ואם לאו - יבטל בליבו.

יצא להציל מיד הגייס, מן הנהר, מן הדליקה ומן המפולת - יבטל בליבו ודיו. יצא לצורך עצמו, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו - יחזור מיד.

שיעור החזרה

ועד כמה הוא חוזר? עד כביצה. היה פחות מכביצה - מבטלו בליבו ודיו:

י.

יצא מפסח

מי שהניח עיסה מגולגלת בתוך ביתו ויצא, ונזכר אחר שיצא והוא יושב לפניו רבו, והיה ירא שמא תחמיץ קודם שיבוא - הרי זה מבטלה בליבו קודם שתחמיץ.

אבל אם החמיצה - אין הביטול מועיל כלום, אלא כבר עבר על "לא יראה" (שמות י"ב ז') ו"לא ימצא" (שמות י"ב ט'), וחייב לבער מיד כשיחזור לביתו:

אופן ביעור חמץ

יא.

כיצד ביעור חמץ? שורפו, או מפרר וזורה לרוח, או זורקו לים.

ואם היה החמץ קשה, ואין הים מחתכו במהרה - הרי זה מפררו ואחר כך זורקו לים.

נפלה עליו מפולת

וחמץ שנפלה עליו מפולת, ונמצא עליו עפר שלשה טפחים או יתר - הרי הוא כמבוער, וצריך לבטל בליבו אם עדיין לא נכנסה שעה שישית:

יב.

נתנו לנכרי קודם שעה שישית - אינו צריך לבער.

ואם שרפו קודם שישית - הרי זה מותר ליהנות בפחמין שלו בתוך הפסח.

אבל אם שרפו משעה שישית ולמעלה, הואיל והוא אסור בהנייה - הרי זה לא יסיק בו תנור וכירים, ולא יאפה בו, ולא יבשל בו.

ואם אפה או בישל - אותה הפת ואותו התבשיל אסור בהנייה.

וכן הפחמין שלו אסורין בהנייה, הואיל ושרפו אחר שנאסר בהנייה: